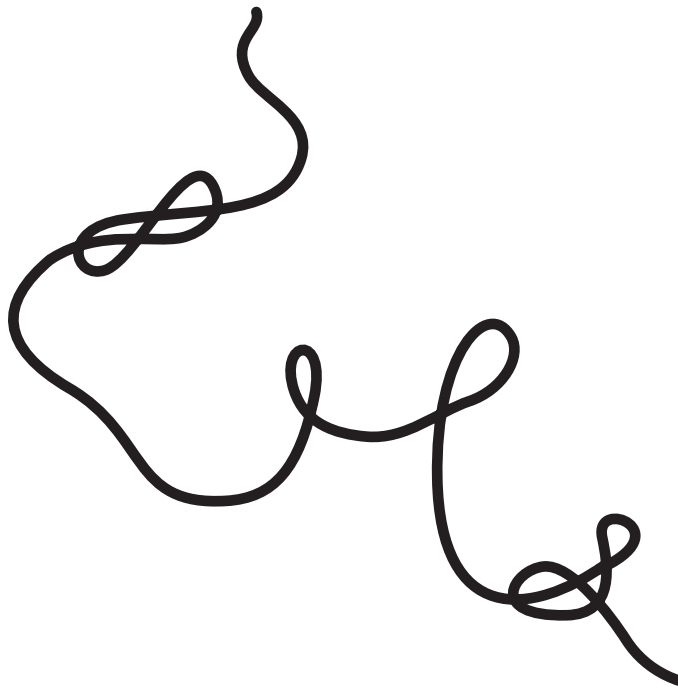

Neuloosi

TIINA MAHLAMÄKI

Neuloosi

into

Teoksen kirjoittamista ovat tukeneet Suomen tietokirjailijat ry sekä
Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta.

© Tiina Mahlamäki ja Into Kustannus 2024

into

Into Kustannus Oy
Töölönkatu 9 a 1, 00100 Helsinki

www.intokustannus.fi

Kansi: Sanna-Reeta Meilahti

ISBN: 978-952-393-205-0
Paino: Tallinna Raamatutrükikoda, Viro 2024

Sisällys

LANGAN PÄÄN ETSINTÄÄ

Langat elämän osana	13
Pandemia-ajan neulebuumi.....	17
Kaarrokeneuleiden pauloihin.....	21
Islantilaisneule sen olla pitää	25

SUKUPOLVIEN PERINTÖ

Muistojen kehrääminen.....	33
Monenlaisia lampaita, monenlaista villaa.....	37
Langanjuoksuja historian hämärissä.....	41
Mummu, isotäti, äiti ja minä.....	46
Helppoa ja vaikeaa neulomista	50
Traumatisoivat koulun käsityöt.....	53
Islantilaisneule alkaa	57

SUKKAPUIKOT TANASSA MIELTÄ OSOITTAMAAN

Punk-nuori neuloo	65
Sukkapuikkorintamassa.....	70

Kun kovat asiat kääretään pehmeisiin.....	74
Neulojat puistoissa ja kahviloissa.....	76
Neulojan ikä, sukupuoli ja luokka.....	80
Neulovat miehet.....	84
Radikaali feministineuloja.....	87
Modernia, perinteestä ammentavaa neulontaa.....	91
Helman kirjoneuleosuus	94

KURINALAISUUTTA JA KUVITTELUA

Mary Oljen täsmälliset ohjeet.....	101
Eettistä ja vastuullista lankaa.....	104
Lankamaailman hierarkioita.....	111
Yhdessä neulominen.....	115
Liikaa vai liian vähän?.....	123
Aktiiviset toimijat verkossa.....	126
Kirjallisuuden neulojat.....	133
Neulojat ja neuleet filminauhalla.....	136
Pitkä pätkä vartalo-osuutta.....	140

SURUN JA ILON SÄIKEITÄ

Mieli ja ruumis ehjäksi neuloen.....	147
Neuloen ahdistusta vastaan	151
Rakkaudella neulominen.....	156
Neuloen hyvää maailmaan.....	161
Apua Ukrainaan ja ukrainalaisille	165
Vuorossa hihat	170

HENKISYYS JA USKONTO PUIKOILLA

Taivassukat	177
Uskontotieteilijä neuloo ja kirjoittaa.....	182
Neulominen ja uskonto	186
Kristilliset neulojat.....	190
Villasukassa koko elämä.....	195
Kaarroke alkaa	199
VIIMEISTELY	205
NEULETYÖ JA ELÄMÄ SAAVAT PÄÄTÖKSENSÄ.....	215
LÄHTEET	223

Äidilleni

Maija Mahlamäelle (1942–2022)

LANGAN PÄÄN ETSINTÄÄ

Langat elämän osana

Kuvassa olen kolme- tai neljävuotias. Asumme Porissa, Rintamamiestalon yläkerrassa, jossa on kaksi huonetta, keittokomero ja pieni vessa. Keittokomerolla varustetussa huoneessa on vanhempieni sänky ja ruokapöytä. Olohuoneessa sohvakalusto ja isän työpöytä, jonka myöhemmin saan itselleni. Pienessä vessassa ei ole suihkua. Pääsemme talon alakerran saunaan lauantaisin. Valokuva on otettu olohuoneessa. Seison keskellä lattiaa. Takanani näkyy nojatuoli, Aku Ankan muotoinen lasten keinu ja lipasto. Sen päällä on valokuva isänpuoleisista isovanhemmistani istumassa vierekkäisissä keinutuoleissa vanhan kotitalonsa tuvassa. Seinällä on taulu, josta näkyy vain alaosa. Se on hedelmävatiasetelma, joka löytää paikkansa vanhempieni seinältä eri kodeissa. Edessäni on sohvapöytä, jolla on kaksi osittain palanutta kynttilää ja lasikulho, Nuutajärveä tai Iittalaa, nykyään arvokasta ja vintagea. Se on varmaankin häälahja.

Minulla on lyhyet, kiharaan kiertyvät hiukset, jotka eivät tottele kampaa. On varmaankin talvi, sillä minulla on lämpimät vaatteet: tumma, pitkähihainen pusero, jonka kauluksen

alta pilkottaa aluspaita ja venyvistä kankaasta tehdyt pitkät housut. Poskeni ovat jännityksestä punehtuneet. Kulmani ovat keskittyneesti vähän rytyssä, katse suunnattuna käsivarsiini, jotka ovat suorina edessäni. Käsivarsieni väliin on aseteltu lankavyyhti. Minun tärkeä tehtäväni on pitää huolta siitä, että vyyhti ei tipahda eikä sotkeudu, kun kuvan ulkopuolelle rajautunut äitini kerii lankaa vyyhdiltä keräksi. Ele-tään 1960-luvun loppua. Kaikki, mitä äitini tuohon aikaan neuloo, tulee tarpeeseen. Nuorella perheellä ei ole liikaa rahaa tuhlattavaksi sellaisiin ostovaatteisiin, jotka perheenäiti osaa itsekin tehdä.

En muista, että äitini olisi opettanut minulle neulomisen alkeita, kuten niin monissa suomalaiskodeissa on ollut tapana. Mutta opin kotoa, että käsitöiden teko kuuluu itseltään selvästi osaksi elämää. Äitini ompeli vaatteita, virkkasi ja neuloi.

Ensimmäiset omat neulomiskokemukseni ajoittuvat kou-lutaipaleeni alkuvuosiin, eivätkä muistot ole hyviä. Varsinaisesti innostuin neulomisesta teini-iässä, ja suhteeni siihen on syventynyt elämäni aikana niin, että nyt myöhäisessä keski-iässä neulon päivittäin. Taitoni ovat vuosikymmenten aikana hioutuneet: neulon tasaisempaa ja sileämpää neule-pintaa kuin aikaisemmin, ja osaan neuloa sukan vahvistetun kantapään, vaikka silmät kiinni. Kerran neuloin kokonaisen sukan automatkalla illan pimennyttyä, jolloin näin neule-työni vain ajoittain vastaantulevien autojen ohivälkähtävien valojen loisteessa.

Neulominen on tärkeä osa elämäni ja maailmassa ole-mistani. En ole kovin kunnianhimoinen neuloja, välttelen

monimutkaisia ohjeita, mutta olen iloinen aina kun uskaltaudun opettelemaan uuden tekniikan tai mallin. Yksinkertaisesti nautin puikkojen vaimeasta kilinästä ja pehmeän langan tunnusta käsissäni. Neulominen on minulle tapa keskittyä ja samalla saada aikaan jotain näkyvää ja käsillä kosketeltavaa. Se on minun meditaatiotani, tapani harjoittaa henkisyttä. Neulominen on kulkenut mukanani suurimman osan elämäni, vähintään puoli vuosisataa.

Kun luen, katson televisiota tai muuten istun aloillani, käsissäni on neuletyö. Olen syntynyt ja elänyt elämäni länsirannikolla, joten minun olisi luontevaa puhua kutomisesta. Ohjeissa ja yleiskielessä taas puhutaan aina neulomisesta, siksi minäkin teen tässä niin. Neulon kokouksissa ja seminaareissa, automaatoilla kun en itse aja, lento-, juna- ja bussimatkoilla sekä ystävien kanssa keskustellessani. Pandemia-aikana olen neulonut etätapaamisissa, etäkokouksissa, etäseminaareissa, etäpalavereissa ja erilaisissa webinaareissa, niin Zoomissa kuin Teamsissa. Kun näin eräässä blogitekstissä sanan ”Teams-neule”, oletin, että sillä tarkoitetaan etäkokouksissa käsissä olevaa kudinta. Olin väärässä. Teams-neule tarkoittaa useimmiten itse valmistettua neuletta, joka näyttää mahdollisimman hyvältä tietokoneen ruudulla.

Neulomisen tekotapa on pysynyt samana. Sen virallinen nimitys on mannermainen neulomistekniikka. Siinä kerältä kulkevaa lankaa pidetään vasemmassa kädessä, ja se kulkee vasemman käden etusormen ylitse, josta se oikeassa kädessä olevalla puikolla vedetään silmukan lävitse. Jotta lanka pysyy tiukasti otteessani, annan sen kiemurrella muiden vasemman käden sormieni välistä. Tyyli on eleettömämpää kuin

amerikkalaisissa elokuvissa, brittiläisissä televisiosarjoissa tai Youtube-videoissa nähty ”oikealta heittäminen” eli anglo-saksinen tapa. Siinä lanka kierretään oikean etusormen avulla puikon ympäri. Se näyttää nopeammalta, sillä sormet nostavat lankaa vilkkaasti ja näyttävästi edestakaisin puikoilla. Sitä en ole koskaan edes yrittänyt oppia.

Neulomisen käytännöt, merkitykset ja arvostus ovat ympärilläni muuttuneet näinä vuosina huimasti, samalla kun oma suhteeni neulomiseen on syventynyt ja monipuolistunut. Neulomisella ei ole minulle vain yhtä merkitystä, vaan se on eri aikoina ja eri tilanteissa tarkoittanut erilaisia asioita. Joskus tärkeää on tarpeeseen valmistuva neule, joskus taas itse neulominen – se, että käsillä ja käsissä on kudin. Neuloen voin valmistaa lahjoja läheisille, mutta myös hyväntekeväisyyteen, tunteettomille vastaanottajille. Neulominen liittyy minulle tärkeisiin arvoihin, kuten feminismiin, eettisyyteen ja ekologisuuteen. Useimmiten neulon yksin ja kotona, mutta en epäröi neuloa myös julkisissa tiloissa ja tilanteissa. Neulominen yhdistää minua useisiin ystäviini ja sukulaisiini sekä monenlaisiin virtuaalisiin yhteisöihin. Voisi siis sanoa, että olen neuloosin vallassa.

Neuloosilla tarkoitetaan tilaa, jossa ihminen miltei pakonomaisesti neuloo kaikissa mahdollisissa tilanteissa ja kaikkina mahdollisina aikoina – se on neuroottista neulomista. Käsite on melko uusi ja suurin osa verkon neuloosi-aiheisista jutuista ja julkaisuista on muutaman viime vuoden ajalta. Löydän internetistä ensimmäiset maininnat neuloosista kuitenkin jo vuodelta 2013. Samana vuonna sana nostettiin Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen uudissanaksi. Termiä

käsittelevässä blogissa kerrotaan neuloosi-sanan tarttuneen keskuksen listauksiin vuonna 2011, jolloin Hyvä Terveys-lehdessä kirjoitettiin: ”Neuloosi on tämän syksyn juttu: ihanan hidasta, ekologista, mieltä hoitavaa käsillä tekemistä. Siis intohimoista neulomista!”

Vaikka neuloosi-sanan taustalla on psyykinen häiriötila, neuroosi, sitä käytetään kuitenkin positiivisessa tai itseironisessa mielessä. Neulojat lähettävät sosiaalisen median ryhmiin kuvia oudoista neulomistilanteista, uusista neuleprojekteista, kasvavista lankavarastoista tai valmiiden töiden pinoista ja kysyvät: onkohan minulla neuloosi? Pakonomaisesta neulomisesta on tehty lyhytelokuvakin, suomalaisen Laura Neuvosen animaatio *The Last Knit* vuodelta 2005. Elokuvan alaotsikkona on *When knitting becomes an obsession* – kun neulomisesta tulee pakkomielle. Animaatiota on katsottu Youtubessa yli 27 miljoonaa kertaa ja tulkittu lukemattomista eri näkökulmista. Elokuvan keskiössä on nainen, joka ei lopeta neulomista, vaikka mitä tapahtuisi. Jos se on neuloosin määritelmä, minulla on selvästikin sellainen.

Pandemia-ajan neulebuumi

En ole yksin neuloosini kanssa. Neulomisharrastus alkoi kasvattaa suosiotaan 2000-luvun alusta lähtien ja 2010-luvulla puhuttiin jo uuden neulomisen liikkeestä. Mutta erityisesti pandemia-aikana sen suosio kasvoi räjähdysmäisesti.

Silloin etätöihin siirtyneet ihmiset alkoivat tehdä kävelyretkiä lähiseudun luontokohteissa, leipoa hapanjuurileipää, kuunnella äänikirjoja, hoitaa viherkasveja ja neuloa. Itsekin ryhdyin kävelemään pienen lenkin päivittäin ja tarkkailemaan lintuja. Äänikirjoja olin kuunnellut jo aikaisemmin. Neulomiseenkin oli enemmän mahdollisuuksia etätilaisuuksia seurattessa.

Neulomisesta innostuneet suomalaiset ostivat halpoja lankoja verkkokaupoista ja halpamyymälöistä ja kalliita lankoja erikoismyymälöistä, liittyivät Facebookin neulontaryhmiin, metsästivät uusia neuleohjeita sekä paikallisten yrittäjien käsinvärjättyjä lankoja, lainasivat ja ostivat neuleohjekirjoja ja -lehtiä sekä opettelivat uusia tekniikoita neuleblogeista ja Youtube-videoista. Erityisesti he alkoivat neuloa villapaitoja. Tästä kertovat monet uutisjutut ja lehtien kertomukset kymmeniä paitoja vuodessa neuloneista naisista, jotka edellisen kerran olivat koskeneet neulepuikkoihin koulun käsityötunnilla vuosikymmeniä aikaisemmin.

Suomessa, Norjassa ja Islannissa neulotaan asukaslukuun nähden eniten. Näissä maissa on tietysti sääolosuhteiden vuoksi erityisesti tarvetta lämpimille asusteille ja vaatteille. Ennen – ja toki joissain osissa maailmaa edelleen – vaatteen valmistaminen oli välttämättömyys, mutta nykyään se on (enimmäkseen) keski-ikäisten, länsimaisten naisten harrastus. Ja keski-ikäisillä naisilla on usein varaa maksaa harrastuksestaan. Siksi neulomisen ympärille on syntynyt monenlaisia kaupallisia toimijoita: lankakauppoja kivijaloissa ja verkossa, ohjekirjoja ja -lehtiä, värjäämöjä ja kehräämöjä, mallien suunnittelijoita sekä tarvikepaketteja.

Neulojien välille rakentuu kuitenkin erilaisia hierarkioita, vaikkapa sen mukaan, minkälaisia lankoja kenelläkin on varaa ostaa. Joku ostaa edullisia lankoja marketista, toinen käsinvärjättyjä lankoja verkosta tai kivijalkakaupoista. Käsinvärjättyt langat tunnistaa siitä, että ne myydään vyyhdeissä. Aikaisemmin myös tehdasvalmisteiset langat, kuten Novitan 1970-luvun alusta asti valmistaman Impivaara-langan Seitsemän veljestä -mallisto, myytiin vyyhteinä. Vyyhti on ennen neulomista kerittävä keräksi. Muistan nuorempana taitelleeni vyyhdin ympärillä olleen paperisen vyötteen rullaksi ja kerineeni langan sen ympärille. Missähän vaiheessa luovuin tästä tavasta? Nykyään aloitan kerimisen kiertämällä lankaa kolmen sormeni ympärille jonkin matkaa, ja syntyneen nötterön ympärille kerin loput langasta. Lankavyyhtien vyötteet yritän säilyttää ja koota, mutta useimmiten ne katoavat, enkä enää muista, mistä langasta mikäkin vyöte on peräisin. Pitäisiköhän palata takaisin vanhaan käytäntöön ja kerä lanka vyötteen ympärille?

Lapsena sain useinkin seistä käsivarret ojossa auttamassa äitiä tai hänen äitiään eli mummuani kerimään lankaa vyyhdiltä. Toki mummulla oli myös pöydänreunaan kiinnitettävät vyyhdinpuut, joiden avulla hän kerä lankansa silloin kun minä en ollut käytettävissä. Itsekin tarvitsisin vyyhdinpuut, sillä kerissäni lankoja tuolinkarmin tai omien jalkojeni avulla, lanka helposti sotkeutuu ja kerimiseen saattaa kulua aivan hirveän pitkä aika. Miksi en koskaan pyydä puolisoani toimimaan apunani langan kerimisessä? Miksi hän ei ole koskaan huomannut tarjoutua avukseni?

Ylen jutussa (8.2.2021) kuvataan Kati Räisästä, joka koki ensimmäisenä pandemiakeväänä sairastuneensa neuloosiin

ja hurahaneensa nimenomaan neulepaitoihin. Sen myötä hänen oli melkein pakko neuloa lähes koko ajan. Kahdeksan kuukauden aikana hän ehti neuloa kaikkiaan 24 paitaa. Nopeimmillaan paita valmistui viidessä päivässä. Räsänen neuloi paitoja itselleen, kaikille läheisilleen ja muutaman paidan vielä lahjaksi ystävilleen. Useimmiten lehtijutuissa tuodaankin esiin se, että pandemia-aikana on ollut enemmän aikaa harrastamiseen. Mutta se ei vielä kerro kaikkea siitä, miksi juuri neulomisesta on tullut keskeinen ajanviettotapa niin monille. Ehkä lämmittävien villaneuleiden valmistaminen liittyy siihen samaan kriisitilanteeseen varautumisen ja varustautumisen tunteeseen, joka sai toiset hamstraamaan pandemian alussa kaupoista vessapaperia tai hankkimaan säilykkeitä, paristoja, kynttilöitä ja akkukäyttöisiä radioita kriisitalven varalle. Yhteiskunnan sulkeutuessa kodista tulee ainoa elinpiiri, ja siellä pitää selviytyä päivästä päivään. Neulominen on kriisitilanteessa positiivinen, tulevaisuuteen kurrottava teko. Lisäksi neulominen on rentouttavaa ja rauhoittavaa toimintaa, joka auttaa kestäämään vaikeat ja ahdistavat ajat.

Itsekin aloin pandemian pitkittyessä, vuosien tauon jälkeen neuloa villapaitoja läheisilleni. Hankin ensin Taito Shopin tarvikepaketteja, joissa oli tarvittava määrä lankaa ja ohjekirjanen. Aloitin aikuisen poikani valitsemalla yksivärisellä Savotta-mallilla. Oletin neuleen tekemisen olevan yksinkertaista. Sen kuusimetsää muistuttava kuvio syntyi oikeiden ja nurjien silmukoiden sopivanlaisesta vuorottelusta. Mutta en ollut aikaisemmin neulonut olkapäihin ulottuvaa raglanhihaa, enkä huomannut lukea koko ohjetta ennen lisäysten

aloittamista. Silmukoiden lisääminen ja kuusikuvion yhtä-aikainen ylläpitäminen oli vaikeaa. Ohje tuntui oletttavan, että tämänlainen hiha oli neulojalle entuudestaan tuttu, joten siinä ei selitetty asioita kovin tarkkaan. Jouduin purkamaan työn moneen kertaan ennen kuin onnistuin valmistamaan suunnilleen oikeanlaiset hihat. Muu osa paitaa valmistuikin sitten helpommin. Opin paitaa neuloessani, että kykenen halutessani saamaan aikaan raglanhihat. Opin myös, että ohje pitää ennen työn aloittamista lukea alusta loppuun.

Kaarrokeneuleiden pauloihin

Uutisjuttujen perusteella koronapandemian aikana neulottiin nimenomaan kaarrokeneuleita eli paitoja, joiden yläosassa kulkee pyöreä, kuviollinen kaarroke. Kaarrokeneuleet ovat melko vaivattomia tehdä, mutta näyttäviä päällä. Paita on samanlainen molemmilta puolilta. Sitä voi käyttää kummin päin vain, jolloin se myös kuluu tasaisemmin ja kestää kauemmin käytössä. Jos se tuntuu pussittavan, voi paidan takaosaan, ennen kaulusta neuloa muutaman lyhennetyt kerroksen parantamaan istuvuutta. Kaarrokeneuleita tehdään ja käytetään eniten Pohjoismaissa.

Suosituin suomalainen kaarrokepaitamalli on Lee Esselströmin suunnittelema Strömsö, joka syntyi osana suomenkielistenkin suosimaa, ruotsinkielistä käsityö-, ruoka- ja nikkarointiohjelmaa. Neule sai inspiraationsa ohjelmalle

nimensä antaneen Strömsö-rakennuksen verannan puuleikkauksista. Ja niin suomalaiset, kielestä riippumatta, ryhtyivät sankoin joukoin neulomaan tätä nimikkopaitaa. Strömsö-paidan vanavedessä eri suunnittelijat ovat toteuttaneet nimikkopaitojaan, ja omia kaarrokeneuleita on suunniteltu eri paikkakunnille. Rauman nimikkopaidan kuviointi muistuttaa raumalaisesta pitsinnypläystaidosta. Forssan nimikkoneule on saanut inspiraationsa Finlaysonin kangastehtaan 1960-luvun painokuosin kukista. Viitasaaren kaarrokeneuleessa kylpee paikkakunnan nimikkolintu koskikara. Lappajärven neuleessa lipuu joutsen. Oman työpaikkani, Turun yliopiston, nimikkoneule on entisen opiskelijan, kirjailijan ja ammattimaisen neulesuunnittelijan Jenna Kostetin suunnittelema, ja sen kuvioinnissa loistaa yliopiston logosta tuttu soihtu. Monet muutkin paikkakunnat ja yliopistotkin ovat heränneet näiden paitojen suosion jälkeen järjestämään neulesuunnittelukilpailuja.

Kun olin saanut selätettyä raglanhihat ja kuusikuvion ja poikani paita valmistui, ajattelin, että kaarrokeneuleet eivät voi olla sen vaikeampia. Sosiaalisen median kuvavirtojen värikkäät neulepaidat alkoivat houkuttaa. Yhä useampi tuttu alkoi neuloa kaarrokepaitoja ja kertoi, miten helppoa ja nopeaa se oli. Lopulta päätin itsekkin kokeilla. Esittelin villapaitojen kuvia muille perheenjäsenilleni, ja he valitsivat itseään kiinnostavat mallit ja värit. Lupauduin heti tekemään paidat sekä tyttärelleni, miniälleni että kolmelle bonuslapsenlapselleni. Tilasin ensin tarvikepaketin pienimmän lapsenlapsen merinovillaiseen kaarrokeneuleeseen. On helpompi harjoitella pienellä neuleella. Ajattelin, että jos

pikkulapsen neuleen valmistus osoittautuisi hankalaksi, antaisin suurempien paitojen neulomisen äitini huoleksi. Hän oli joitain vuosia sitten neulonut tyttärelleni ja pojalleni norjalaismalliset kirjoneulevillapaidat, joten varmasti tämäkin urakka sujui häneltä hyvin.

Pikkuinen kaarrokeneule valmistui kuitenkin helposti ja nopeasti. Aloitin sen mökillä, ja unohduin neulomaan koko päiväksi katsellen samalla brittidekkarin uusintaa tietokoneen näytöltä. Tällaista on tosiaan koukuttuminen ja neuloosiin uppoaminen, ajattelin. Pikkuisen paidan valmistuttua uskaltauduin kokeilemaan aikuisen neulepaitaa.

Taito Shopin Kaarna-kaarrokeneulepusero on nimensä mukaisesti ruskeasävyinen. Valittu lanka on karstalankaa, joka mielestäni on aika karheaa. Mutta paita on tarkoitettu ulkokäyttöön, ja sen alle tulee jotain muuta vaatetta, joten karhea lanka ei tule ihoa vasten. Paidassa ei ole myöskään korkeaa kaulusta kaulaa kutittamassa. Kaarna-pusero on rakenteeltaan yleisin kaarrokeneuleen malli, joka valmistetaan alhaalta ylös: Ensinnäkin neulotaan vartalo-osuus, sen jälkeen erikseen hihat. Paidan helmassa ja hihojen suissa on yleensä lyhyt osuus kirjoneuletta. Lopuksi kaikki osat yhdistetään yhdelle, pitkälle pyöröpuikolle yläosan kaarroketta varten. Tällöin neulotaan taas kirjoneuletta ja samanaikaisesti kavennetaan silmukkamäärää kohti kaulusta.

Aloitin puseron helman silmukoiden luomisen, neuloin joustinneuleen ja aloin tutkailla kirjoneuleeseen tulevia värejä ja kuvioita. Mutta sitten sain pelottavan puhelun veljeltäni: äitimme on saanut aivoinfarktin ja viety ambulanssilla sairaalaan. Nukuin yön levottomasti ja katkonaisesti peläten pahinta

ja odotellen lisätietoa. Aamulla tarkentuikin, että äidille oli annettu liuotushoitoa, jonka piti avata aivoissa tukkeutuneet suonet. Mutta liuotushoito ei kuitenkaan toiminut toivotulla tavalla, vaan äidin vasen puoli oli halvaantunut.

Olin ahdistunut ja peloissani. En kyennyt keskittymään työntekoon. Heräsin yöllä useaan kertaan ajattelemaan äidin tilannetta ja sitä, mikä hänellä oli edessään. Lähdin seuraavana päivänä poikani kanssa ajamaan vanhempieni kotikaupunkiin, ja sen jälkeen aloin käydä katsomassa äitiä säännöllisesti pari kertaa viikossa. Ensin hän oli akuuttiosastolla, josta hänet siirrettiin neurologiselle osastolle ja myöhemmin kuntoutusosastolle. Vaikka äiti oli päivä päivältä paremmassa kunnossa, alkoi pian selvitä, että hänen vasen puolensa jäisi halvaantuneeksi. Hän ei enää koskaan neulo, ajattelin kauhuissani.

Vierailujen välillä uppouduin kaarrokevillapaidan neulomiseen ja katsoin samalla suoratoistopalvelusta koko kahdeksanosaisen Harry Potter -elokuvien sarjan. Tutut seikkailut ja henkilöhahmot tuntuivat turvallisilta. Olin aikanaan lukenut lapsieni kanssa Potter-kirjoja moneen kertaan ja käynyt katsomassa heidän kanssaan elokuvat sitä mukaa kuin ne ilmestyivät. Nyt katsoin ne kaikki kerralla. Yhden toisensa jälkeen. Suljin ikävät ajatukset mielestäni, uppouduin kuvitteelliseen taikamaailmaan ja neuloin maanisesti. Hoidin työhöni kuuluvat asiat, mutta en pystynyt keskittymään lukemiseen tai kirjoittamiseen. Turvauduin lankoihin ja puikkoihin.

Useimmiten neulominen nähdään hyväksi nimenomaan arkisen stressin lieventämisessä ja sietämisessä. Harvemmin nostetaan esiin, miten neulomalla voi työstää vaikeita ja ahdistavia tunteita ja ajatuksia. Neulomalla voi kuitenkin käsitellä

niin menetyksen aiheuttamaa surua kuin opetella sietämään kroonista kipua. Omakin neulomiseni oli tapa käsitellä uudelleen tilanteen tuottamaa murhetta ja pelkoa.

Neuloessani mietin, mitä kaikkea äiti oli elämänsä aikana käsillään tehnyt: Hän on hoitanut omia ja hoitolapsiaan sekä lapsenlapsiaan. Hän on nyplännyt pitsiä, maalannut posliiniesineitä sekä neulonut villapaitoja, villasukkia ja vanttuuta – ”vantus” on länsisuomalaisten nimitys käsineille, joita muilla murrealueilla kutsutaan nimellä kinnas tai lapanen. Äitini on perustanut neulekahvilan, jossa on neulottu yhdessä, juotu kahvia ja tavattu tuttuja. Hän on askarellut lasten kanssa, punonut ovikransseja havuista, koonnut himmeleitä ja virkannut, neulonut ja huovuttanut joulukoristeita. Hän on aina ollut valmis opettelemaan uusia tekniikoita. Hänen viimeisin harrastuksensa on ollut makrameesolminta. Itsekin muistan solmineeni nuorena makrameetekniikalla ampeleita, mutta äiti solmi ampelien lisäksi verhoja, seinävaatteita ja pikku-ruisia avaimenperiä joulupakettien koristeiksi.

Nyt hän ei enää neulo, virkkaa, askartele tai solmi koskaan.

Islantilaisneule sen olla pitää

Tyttären villapaita eteni ja valmistui nopeasti neuloessani monta tuntia päivässä. Syksyn aikana ennätin neuloa paidat molemmille aikuisille lapsilleni, puolisololleni, hänen tyttarelleen sekä kolmelle bonuslapsenlapselleni. Aloin miettiä,

osaisinko neuloa ihan oikean islantilaisvillapaidan, jollaisia sosiaalisen median syötteissä näkyi tuhkatiheään.

Suomalaiset ryhtyivätkin pandemia-aikana, kotimaisten mallien ohella, neulomaan kaarrokeneuleita islantilaislampaiden villasta kehrätystä langasta ja perinteisten islantilaisten villapaitojen ohjeilla. Miksi neulominen ja islantilaislangat olivat yhtäkkiä suosittuja nimenomaan Suomessa? Mistä tämä neuleinnostus on saanut alkunsa? Yhtenä selityksenä niin islantilaispaitoja neulova Kati Räisänen kuin käsityötieteen professori Sinikka Pöllänen pitävät pandemia-ajalla lisääntyntä vapaa-aikaa: täysvillaiset paidat sopivat erinomaisesti ulkoiluun. Villa pitää lämpöä, se vie kosteuden pois alempana olevista vaatekerroksista, eikä se kastu. Villa on hellä ja ystävällinen iholle. Se lohduttaa. Muistan itsekin katsoneeni syyskuisessa Kuusamossa, miten monet vaelsivat vaaroilla ja metsissä kaarrokevillapaitoihin pukeutuneena, ilman erillistä päällystakkia.

Päätän astua mukaan islantilaisneuleiden virtaan. Aidot islantilaispaidat eli *lopapeysat* ovat islantilaisten naisten tai miesten Islannissa neulomia ja tehty värjäämättömistä eli mustan, ruskean, harmaan tai valkoisen sävyisistä langoista. Omasta paidastani tulee siis islantilaisesta, värjätystä langasta modernin islantilaisen ohjeen mukaan neulottu paita, ei aito islantilaisneule. Islantilaispaidoilla on omat kuviointinsa ja rakenteensa: niissä on pyöreä yläosa eli kaarroke, jota kiertävät erilaiset raidat, kuviot ja niiden yhdistelmät. Paitojen nimet ovat islanninkielisiä. Vaikka niitä mainostetaan perinteisinä, ovat mallit useimmiten melko uusia, ammattimaisten neulesuunnittelijoiden toteuttamia. Aidot ja alkuperäiset,

islantilaisien naisten neulomat paidat taas kertovat tekijänsä mieltymyksistä – jokaisella on oma tapansa neuloa ja sommitella kuvioita.

Erityisen suosituksi paitamalliksi nousi Riddari. Se alkoi pian ihmisten suussa tarkoittaa yleisesti ottaen islantilaispaitaa, vaikka kyseessä on tietty, nimenomainen ohje. Sen on suunnitellut islantilaisen Ístex-kehräämön pääsuunnittelija Védís Jónsdóttir. Riddari on saanut kuvioonsa inspiraation ritarin asusteista ja rintavarusteista. Riddarin suomenkielinen ohje löytyy teoksesta *Islantilaisia neuleita*. Päättäenkin ryhtyä neulomaan Riddaria. Koska se on niin suosittu, se ei voi olla kovin vaikea.

Lankojen hankkiminen Riddariin ei ollutkaan niin helppoa kuin oletin. Koska ”kaikki” halusivat neuloa islantilaislangoista juuri nyt, oli niiden saatavuus heikentynyt. Lankakaupat ja verkkokaupat tyhjäntyvät langoista tai ainakin suosituimmista väreistä. Neulojat odottavat aikaa, jolloin islantilaiset lampaat seuraavan kerran kerittäisiin ja villat ehdittäisiin pestä, värjätä, kehrätä langoiksi ja toimittaa myyntiin.

Riddarin voi valmistaa, kuten kaikki kaarrokeneuleet, omilla värivalinnoilla, siksi värien valinta on tärkeä osa neuleen suunnitteluvaihetta. Léttlopi-lankaa, josta Riddari neulotaan, värjätään yli neljäkymmentä eri sävyä, mutta läheskään kaikkia sävyjä ei ole nyt saatavilla. Verkkokeskusteluissa annetaan vihjeitä kaupoista, joista lankaa vielä löytyisi. On myös olemassa erillisiä sovelluksia, joilla voi testata, miten eri värit sointuvat yhteen. Jotkut näkevät todella paljon vaihua värien valitsemisessa ja tilaavat värikartan, jotta värejä voi tarkastella ja vertailla. Tosin juuri nyt värikartatkin on

loppuunmyyty. Itse vain päätän neuloa vihreäsävyisen paidan ja kirjaudun verkkokauppaan. Värivalikoimassa on paljon puutteita, joten valitsen saatavilla olevat vihreän sävyt: sellerin, männyn ja laguunin vihreän, ja niitä kirkastamaan valkoista lankaa.

Vaikka tiedänkin väreihin liittyvän paljon symboliikkaa, en useinkaan pohdi lankojen värien merkityksiä. Välillä teen vauvoille perinteisillä vaaleanpunaisen ja vaaleansinisen sävyillä, useimmiten kuitenkin valitsen vähemmän sukupuolituneita värejä, kuten keltaista, vihreää, ruskeaa ja lilaa. Kirkkaan punaista käytän harvoin, vaikka aikaisemmin punaista on pidetty elämän värinä. Sukkien suuhun on neulottu punaisia raitoja suojaamaan käyttäjänsä tai tämän jalvoja pahoilta hengiltä. Minulla oli lapsena punaiset villasukat, jossa oli kaksi valkoista raitaa. Toki toisen, konservatiivista kristinuskoa heijastavan näkemyksen mukaan punainen on synnin väri ja sitä pitää välttää. Vihreä kuvastaa tietysti luontoa ja kasvua, mutta sitä pidetään myös toivon ja levollisuuden värinä, jonka sanotaan lisäävän luovuutta. Sehän sopii minulle juuri nyt.

Otan esiin pitkät pyöröpuikot. Miten monta silmukkaa pitäisi luoda? Tutkin kirjan ohjetta. Mittaan rinnan ympärükseni. Mittaan käsivarteni ja keskivartaloni. Vertaan tuloksia ohjeen kokotaulukkoon. Olen pituudeltani XS-kokoinen, mutta ympärysmitaltani XL. Tutkin ohjetta tarkemmin ja ymmärrän, että se on suunniteltu vain miehille. Selaan kirjaa edestakaisin ja etsin naisille suunnitellun villapaidan ohjetta. Olen kuitenkin päättänyt tehdä Riddarin. Siksi selaan verkkosivuja ja neulontaryhmiä etsien muiden kokemuksia

siitä, voiko ohjeen mukaan neuloa Riddarin myös naiselle. Näen lukemattomia kuvia neuleesta naisten päällä, useissa erilaisissa väriyhdistelmissä. Opin, että neuleohje on niin sanottu unisex-malli, joka sopii kaikille. Rohkaistun aloittamaan oman puseroni. Päätän soveltaa ohjetta ja neuloa suuremmalla ympärysmittalla, mutta ohjepituutta lyhyemmän vartalo-osuuden ja hihat.

Matka voi alkaa.